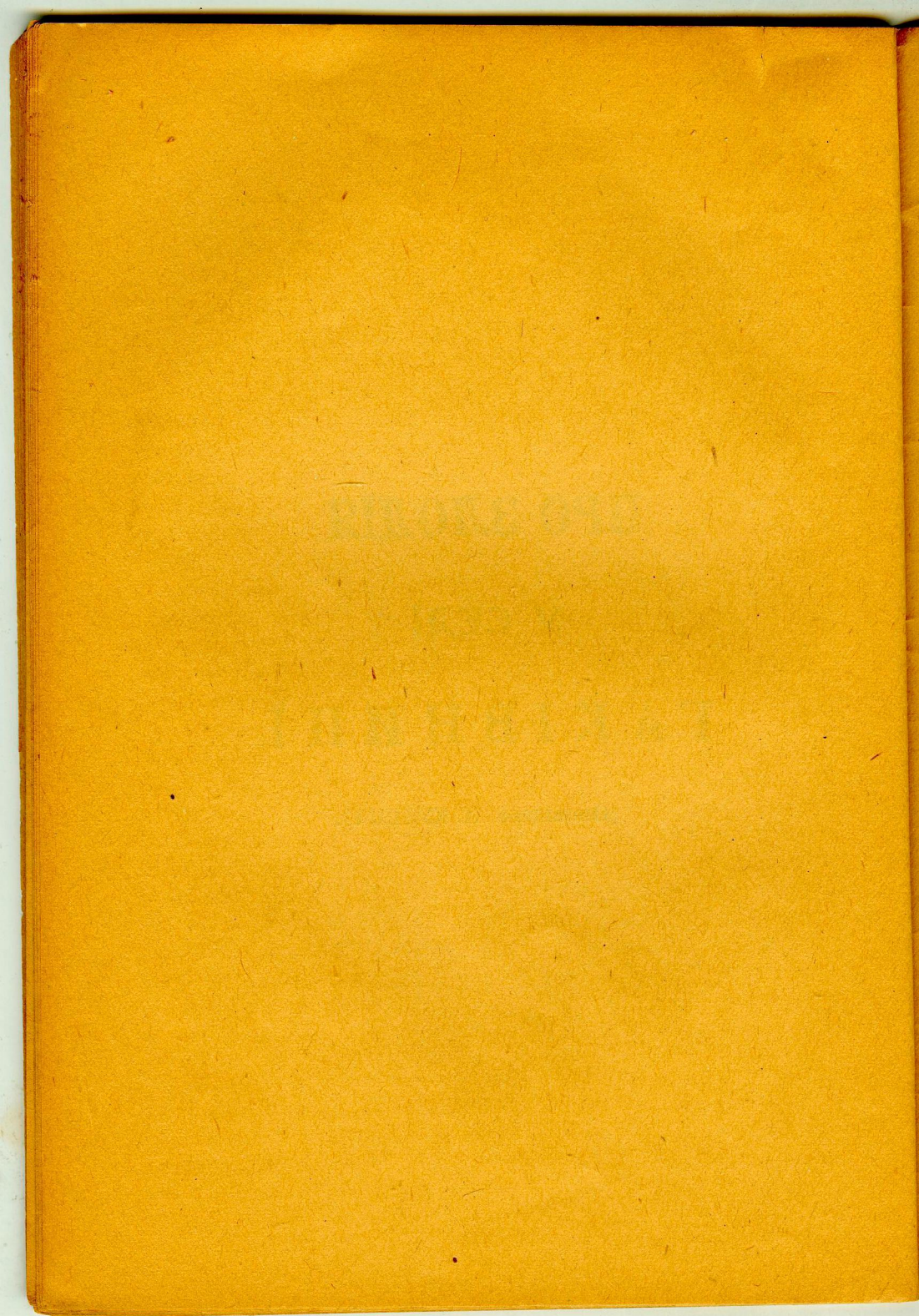

ПРО ЗЛОДІЯ
У СЕЛІ
Г А К І В Н И Ц Ї.

(Оповіданє П. КУЛІША).

Згоріла в нас у селі, недалеко від мого хутора, церква. Селяни й прийшли до мене в пасіку: »Добродію! потурбуйтеся на послугу громаді, об'їдьте з нашим титарем села, чи не найдете людей побожних, щоб допомогли церкву збудувати. Ви-ж бо таки всюда бували, усяких людей знаєте, то за вашим приводом й титар наш краще справить ся«.

Ну, коли вам правду сказати, то в нас про хуторах люди не дуже-то звикли про церкви дбати. Байдуже нам, хуторянам, про церкву. А селяни, то ті вже кажуть: »то нам не хвала, як у селі церкви немає«, а городяни*) то аж золотом верхи побивають. Ну, коли-ж хочете знати, то в нас по хуторах до зоряного неба або вранці до схід сонця, на росі люди ширим серцем молять ся, а иньший батько дітий, краще від попа навчає. Та дарма: що нам про те з селянами широко річ розводити? Треба — так і треба церкви. Чом не послухати громади? Я чоловік такої думки, що громада всюди великий чоловік. І тоді вона була великий чоловік, як іще наші предки у житах та понад річками в дібровах Богови молили ся, і тоді, як почали молити ся по грецьки, і тоді буде великий чоловік, як поклоняють ся Богу духом і істиною, занедбавши Єрусалим. Инакше, мабуть, не можна у історії, бо коли-б можна було, то певне громада иньшим би робом собі пішла. Отож я так і про селян, моїх сусідів, у серці своєму помислив, а їм того марно не

виявляв: на що? »Добре«, кажу: що громаді, те й бабі«.

І ото зібрались ми з титарем, сіли на візок, потуркотіли. Час був такий, що люди на весні пооборювались, а косовиця ще не починалась, то мені хоч би в пасіці й треба бжолі догля-

*) Город — місто, городяни — люди, що живуть по містах. Хутір — самотня оселя кількох хат.

дїти, та в мене є такий дїдок про се, а на косовицю ще до господи встигну. Весну дав Господь на той рік рясну: аж нахилиємось, їдучи попід садами; біле віття по виду займає, запашною расою кропить.

Титар — чоловік побожний й трошки притуманкуватий — каже: »се нас, добродію, ангели білими крильми обвівають«.

»Так, так, Петре! Се ангели людей у рай заманюють«.

се вони на землю попускали ся і садовину, мов лебеді, всю вкрили.

— »Так, так, Петре!« кажу (а його звали Петром. Любе мені було те серце тихе та соняшне в того дідуса старенького). »Се«, кажу, »ангели людей у рай заманують«. Та ще й додав йому зі свого розуму: »Не живе«, кажу, »чоловік на світі без високої думки про якийсь мир, кращий від нашого. Ся, кажу, думка свята від землі його підіймає і знікчемніти не дає йому. По городах, Петре, між товариством блискучим є такі люде, що про користь та набуток їм байдуже, а все кудись далеко за край світа зазирають і таке людям оповідають, що хіба тільки в гарнім сні присниться ся. Тих людей, Петре, поетами величають і до роботи ні до якої їх не змушують і у всьому їм потурають, бо вони городянам не дають усім поживовіти«.

Кивне мені Петро сивую чуприною, а сам аж голову хилить, прислухаючись до соловейка, що в тому пишному цвітї, у тій садовинї запашний голосною луною розлягаєть ся: йому там ангельські співви здають ся, і все собі шепче: »свят, свят, свят«, мов той вітерець попід густими вербами.

Залюбки ми громадї прислужили ся, мов де в гостях у якого ласкавого, несказанно щедрого пана побували; трави всюди вже хвилюють ся; річки, стави, озера стоять у повні; ясне небо з весняними хмарками в них виглядаєть ся; дїтвора весела золотим волосом на сонці тобі світить, — свою малечу згадаєш, і на серцю тобі тихо і якось смутно, і зняв ся-б та й полетїв, співаючи, понад землею.

Тільки вже як вертались до дому, почали ми трівожитись, як би громадського скарбу не втеряти, бо — відоме діло — городи багато таких людей порозводили, що мов вовки, в серці тільки жижацтво мають. Заночувати в полі — страшно (а то ми знай в полі ночеємо). Ну, вже-ж і паша стала не вільна: почали хлопці на ночліги по толоках ставати. А туди їхавши, ми було так прилажуємось, щоб свої коні між чужі пустити: там уже, звісно, варта чергуєть ся — не вкладуть. У нас, бачте, по селах між хлопцями-ночліжниками давний козацький звичай: ватага спить на обротах та на шапках, головами до купи, а один вартує; як же який гурт обезпечить ся та вкладеть ся увесь спати, то, гляди, з иньшого табурища прискочить та й поводоче, кого схоче, до Єрусалиму. Воно то, коли хочете

знати, страшна забавка у хлопців той Єрусалим, а проте батьки за сонливих дітей не вступають ся. »Нехай«, кажуть, »козацький звичай знає«. До Єрусалима в нас їздять от так: скрутить із таволги петельку, на ноги сонному накине, конєви до хвоста привяже, скочив охляп — гайда по полю! і до сходу тим герцем у чистому полі тішити ся, що в бідолахи і спина й потилиця облїзе. Отсе у нас зветь ся до Єрусалиму їздити. То ми вже були безпечні, де була варта: не пропадуть наші коні між господарськими та й до скарбу лихий чоловік не підкрадеться ся. А тепер уже і моторошно самим у полі стояти: бо дідусь мій, титар, і голосу гаразд не одведе, не то що. Він тільки на те мені в дорозі й здав ся, що як увійдемо було до господи, то він з тарілкою, — сивий як голуб, борідка біленька, кучерявенька, сам тихесенький, лагідненький такий! так тут уже господар і господиня не пожалують і останню копійку на церкву подати. От і почли ми з титарем обночовуватись уже по людських господах, — добрі люди всюди на ніч пускали.

Отсе-ж раз над вечір уїхали ми в село Гаківницю. Гарне село, козаچه. Став такий, що по тім боці тільки чути, як ячать гуси, а дітей на березі і не розглядиш! Вербі далекі аж їмла синя поняла, наче в Великому Лузі, за Порогами. Церква старосьвітська, що ще то ті люди будували, котрі в піддахах та в ганках та в балясах кохали ся. Тепер тобі збудує церкву або дзвіницю — стоїть, як шпиль, мов швайкою в хмару коле; а що старосьвітські наші церкви, то любо й поглянути. Віконця скрізь обмережені та позаокруглювані, а як де, то наче квітку тобі на писанці виведе, аж жаль бере, що те старєзне дерево мохом поросло, вітром та дощем обкришуєть ся та трухне. Під віконцями гонтовий дах навкруги церкви, навкруги мережані вирізувані піддаша. Тільки крізь ґрати ледве-ледве низові вікна мріють. Задививши ся на таку церкву — гадаєш ся: де то люди ті на спочинок повкладали ся, що до купи під тими гонтами зеленастими збирали ся!... Оттака-ж була церква в тій Гаківниці, в тому селі великому козачому. Гарне село. Усе майдани та широкі узберіжа на верхівях того став у величезного. Роскинулось по волі: єсть де й дітям погуляти, і дівчатам

у хрещика побігати, і парубкам, лицяючись до дівчини, против місяця постояти.

От вибрали дворик веселий, з моріжком, просимось обночувати.

Молодичка проти череди вийшла.

— Не можна, каже, люди добрі.

— Чому не можна?

— Так, каже, у нас не можна ночувати.

— Де-ж нам, голубко, з кіньми подіти ся?

— Їдьте, каже, люди добрі, до злодія.

— До кого?

— До злодія. У злодія вас пустять на ніч. — Сказала — та й кинулась своїх овечат займати.

Зглянулись ми з дідусем — що се за дивовижа нам така? Скільки сьвіту проїхали, всюди була від людей шапоба, а тут, глянь, до злодія нас відсилають на ніч!

Проїхали ще дворів зо два: знов такий двір вибрали, що й до водопою недалеко: і веселенький, чистий, вербами з улиці понахиляний. Витаємось із дідом (дід за ворітьми сивий сидить у старому кожушку; дитину на руках, уклавши в поли, голубить; коло його хлопят і дівчаток купець). Просимось на ніч.

— Їдьте, каже, люди добрі, до злодія, а тут вас нігде не пустять.

Що за повітря! — думаю собі.

— Чом же не пустять?

Не говіркий був дід, кивнув головою.

— Не пустять, каже. В нас нікого не пускають.

Що-ж се з нами, Господи, дієть ся? — думаємо собі. — Від злодіїв усю дорогу остерігали ся, а тепер би то до злодія ночувати заїхати!

Їдемо по селу. Вже й коненята наші ржуть, озираючись, спочивку бажають. Стріли молодицю з відрами, в неї питаємось.

— До злодія, каже, заїжджайте: там вам буде гаразд.

— Та побій ся ти Бога, душе спасенна: як таки доброму чоловікови в злодія ночувати.

А вона підтюпцем переходить нам дорогу вповні, спасибі їй, та тільки рукою на край махає. »Там«, каже, »всі ночують«.

Мабуть вечерю хапали ся варити, ніколи з подорожними розмовляти.

Що за напасть така?

— Діду Петре! — кажу до свого титаря. — Сповідай ся, кажу, мені, чи нема в тебе якого гріха на душі: може втрете женити ся надумавсь?

Шуткою, а на душі якось аж сумно, що куди се ми проти ночі заїхали? між які се ми люди заїхали, що до злодія спроваджують на ніч?

Стоїмо вже й не їдемо: стоїмо серед майдану. Аж тут косар косою против красного заходу крізь куряву, що череда пройшла, світить. Підождали поки надійде, жалкуємо ся що оттака і така річ.

А чоловік, здаєть ся, добрий, не глумливий. Осьміхнув ся. »Та їдьте«, каже: »чого ви боїтесь? Вам там буде добре. Нігде на всьому селі краще не буде«.

— Де-ж той злодій у вас живе?

— А отто, каже, на ріжку коло царини його двір. Он, каже, верба через усю дорогу з двора перегнулась і з другою вербою напроти зійшли ся. Отто й злодій у нас.

Здвигнули ми плечима, ззирали ся.

— А рушайте, каже, добродію.

Ну, коли титар не боїть ся в злодія ночувати, то що вже тут? Рушили, наблизились: двір гарний, зелений, на узгір'ю; у дворі хата чепурна, висока, білим причілком на улицю з-під верби, мов молодиця світлоока, дивить ся. Кошари в дворі, повітки, — все гарно покривано, хмелем та гарбузиням з городу повило ся. Тут і колодязь під вербою коло воріт, і ворота настїж відчинені. Коні самі так і повернули. Ну, се хороша прикмета.

В'їздимо, аж сей злодій — справді господар багатий. Воли стоять у загороді гарні, вивозні, такі то, бач, що хоч яку паровицю соли через дрючок з місця рушили-б*). Свиный з десяток у велике корито повлазили. Молодиця гарну корову доїть. Усю драбину на хату засїли індики. Видно зараз, що господар хороший.

Роздивляємось ми, аж до нас з комори чоловік виходить, на виду чепурний такий.

— Здорові, люди добрі! — шапку проти нас здіймає. — Ночувати заїхали? Добре, ночуйте з Богом. У нас просторно.

Так любо та лагідненько до нас говорить; і молодиця з-під корови веселим оком на нас озирнула ся. Діти повибігали з сїний, кучеряві такі, повновиді. Все-б воно так до ладу, що й Господи, а нам якось нїяково: що куди се ми заїхали? Ше з роду в злодія не ночували: та ми звикли злодія і на селі обходити.

Отто вже злажу з воза, а чоловік уже й коний розгнуздує.

— Не турбуйтеся, каже, я вам і повипрягаю коні і напою. Прошу вашої ласки вступити до господи.

— Та ми, кажемо, спасибі вам, і тут переночуємо. У нас єсть з собою і харч.

— Та що се ви, Господь з вами? У нас, як і двір стоїть, своєї харчі ніхто ще не їв. Не погордуйте, благаю, — та аж кланяєть ся. А чоловік статочний такий, моторний. Нам і сором відмовляти ся, та як же його й покинути усе на возі?

— Я, каже, все за вами і знесу, хоч воно й на дворі в нас, нехай Бог криє, ніхто чужого не зачепить.

Коли-ж на порозі стоїть старий чоловік; придививсь трохи на нас з-під руки. »Та не бійте ся, каже, люди добрі: тут ваша й порошина не пропаде. Уступіте, спасибі вам, до господи, а син мій упорає вам коний і сїна хорошего закине.

*) Як набирають сіль, на соляних озерах, то накладай як хочеш мажу — аби парю з місця рушив. Хазяїн дрючка під колеса підкине, щоб ге так то легко рушити. От про той то слўчай держать чумаки добру пару вивозних волів, що потім одну мажу на два і на три вози пересипають, у дорогу.

Поздїймали ми шапки, витаємо господаря. Він двері перед нами в сьвітлицю відчиняє: дїтвора йому в поли повчїплювалася, веселенько на нас позирає.

Увійшли. Сьвітлиця простора і кімната по старосьвіцьки зроблена: не з боку відгороджена, а против дверей, як по старих будовах позоставало ся. Образи гарні, все київської роботи, — тих Суздальців нема й одного; вишиваним рушником покривані, квітками позатикані, голубки з паперу висять, писанки перед образами: все так, як у добрих людий.

Посадив нас господар у столу, розперізуватись просить, шапки наші, пояси на кілочках повішав. А тут і скриньку з нашим скарбом син його внїс і на лаві гарненько поставив.

Зараз винїс господар із кімнати тарїлку гарного меду, хлїба покрáяв перед нами, рушник закинув нам поза столом, дістає з полиці чарку і поливяну кувбушечку, по чарцї нам наливає і сам до нас звичайно випив. І такий же то чоловік увічливий, що хоч куди! Та нам усе якось нїяково. Поглянемо по собі та й годї; дїдусь тільки сивенькі кучері свої пригладжує.

Випили, закусили трохи — наче й невеселїшало нам, а все не йде з думки, що де-ж отсе нам Господь привів ночувати?

Господар по другій просить, сам припиває. Треба нам випити й по другій. — А по третій, каже, за вечерєю. Ось моя невістка впораєть ся, вечеряти нам дасть.

То про се то про те з нами говорить, і такий він чоловік приязний і розумний, що ми тільки плечима здвигаємо.

Далі я кажу: Пане господарю! вибачайте, кажу, що я в вас поспитаю!

— А що таке вашій ласцї завгодно?

Та тут, кажу, в вас люди якісь чудні: чи вони на вас ворогують, чи Бог їх знає. Я вже й не знаю, як вам і сказати?

А він засьміяв ся та й каже: »Знаю, знаю, що в вас на язицї вертить ся. Нїхто не пустив до себе на ніч?

— Еге-ж, добродїю.

— Ідьте, кажуть, до злодія — так?

— Та вже-ж нехай буде й так, бо й справдї так говорено.

— Ге, каже, ото-ж вони й знають, що говорять; я й справді злодій.

Ми аж стрепенулись: »Що се ви, Господь з вами!«

— Не турбуйтеся, люди добрі, годуйтеся на здоровя, а я вам розкажу, що воно й як. Ось слухайте.

Та й почав розказувати.

— Зіставсь я, каже, після батька-матері у сирітстві, служив по наймах. Вже й парубок з мене, а чужі, мовляв, воли пасучи та чужі вози мажучи, не багато придбав. Нема з мене чоловіка: бурлака я в світі безрідний. Чи так же мені й вік звікувати? — думаю було собі гірко. Коли-б мені хоч на пару воликів розгоріти, то-б я собі сьак-так росталанив господарствечко. Так що-ж? чи заробив якого карбованця — на подушне піде, одежину треба про сьвято справити, бо господар одежі не дає про празник, тільки про будень. Господар, не батько — йому аби грішне тіло не сьвітілось, та й роби. А треба-ж у-між люде, до церкви, чи на майдан до дівчат вийти. Отак я собі не живу, а бідую. Що на мені, то й усього в мене. І оженитись мені, як добрим людям, не приходить ся. Уже й так дівчата, жартуючи, мені присьпівують:

Ой гультаю, гультаю,
Чогось тебе спитаю:
На що мене сватаєш,
Коли хати не маєш?
Збудуй свою з лободи,
А в чужую не веди.

Знаєте: дівчата натура — шуткуючи, усю правду тобі висьпівують, і відсьпівувати нічим; стиснувши себе за серце, відійдеш та й годі.

— Боже-ж мій! думаю. — Що мені діяти на сьвіті? Хоч би мені або вкрати де, або що — чи не розжив ся-б я хоч трохи? — Як почав, як почав так думати... А що-ж украду! — От, надумавшись, приходжу до свого господаря. — Спасибі вам, пане господарю, за сіль і за добру науку. Не хочу вже я в вас бути.

— Що ти, Дмитре? чом не хочеш? — А я, знаєте, був парубок трудящий і тверезий, то господар мене дуже вполював.

— Так, кажу, рощитайте мене, піду вже я від вас. — Куди-ж ти підеш? — То вже мені про те знати. Годі вже мені чужі воли пасти! — Ну, господареві нічого зо мною робити, рощитав мене, відпустив. Які гроші мені впадали, я в його залишив. — Я, кажу, возьму їх опісля! нехай вони в вас будуть. — Узав під повіткою віжечки старенькі, змотав, свитку на плечі, саківки взяв із хлібом, пішов собі з села. Було вже над вечір. Поки ввійшов я верстов із десятка, зовсім стемніло. Назири́в я в полі — огонь кладуть хлопці, ночують; вартувати не звикли, зараз і видно. Підождав, поки вклядуться спати, з тих віжечок поробив оброти. Упав навколішки, звів на небо очі. Зоряне небо миготить. Хотів молитись, та й молитви не дібрав, тільки заплакав. У полі тиша, роса блищить по зорі, коні, пасучись, пирхають. Місяць почав сходити; ро́гом о землю вперся, піднявся у гору. До мене кінська тінь досягає. Так мені здалося тоді, наче Бог надо мною змилювався, а на серці така сьміливість, що й в пекло поліз би, не то що. Обійшов я конний, ви́брав, котрі найкрасші. Пара гарних коний пасеться, разом спутані. Ні, думаю собі, се одного господаря коні: не треба його обижати. Роспутав тільки одного, а другого з другої пари випутав. Хлопці хропуть, не боять ся Єрусалима — ще не проучені. Понаді́вав я на коний оброти, сів, свиснув, — тільки зорі всьміхнулися. До сьвіту незна́ть де опинився. Перед сьвітом забрався у гущину, потриножив коні, пустив; сам припав під кущ, виспався добре; посні́дав, що було в саківках, знайшов воду, напоїв коний: гайда далі. А була в мене така вдача, що їду — і носом чую, куди веде дорога. З роду було не заблуджу. Як раз у ярмарок утратив. Я таки й знав, що в такому й такому містечку буває у ту пору ярмарок. Ходжу собі по базарі, коний воджу, мов справді отецький син. Їже я на що наважусь, то мені все байдуже.

Оттаку наш господар розвів історію. Ми з дідусем тільки зглядуємось. Вечір насупився, кукурікнули на сідалі півні. Молодиця сьвітло внесла, низенько нам уклонила ся. Господар хрест на себе положив, вечерять звелів подавати. — Боже-ж мій що се за чоловік такий? — думаю собі; а він, прогорнувши вуси, далі оповідає, і такий його погляд тихий та

веселий, — як же йому злодіякою бути? Ще против сьвітла вирізались морщини на чолі і уста оживили ся, то мов казань у церкві нам каже.

— Ходжу я, каже, по тім ярмарку. Зараз жидки моїх коний назирили, що добрі коні, почали торгувати; збув я тих коний карбованців за шістьдесять, бо й справді коні добрі були; завязав гроші в хустину, пішов собі з села, наче добре діло зробив. Сонце саме заходило, як я вийшов. Ярмарковим пилом затуманило. Так наче тепер стою я серед зеленого поля і дякую Богу, а сонце нижче, нижче западає, красним промінем бючи по левадних вербах, по вітряках крилатих, по високих могилах. Мов я на божий сьвіт народив ся, мов у перше побачив, як сонечко на землю криєть ся і Божа роса холодом по полю дише. Стрепенувсь я, мов той птах, і степом на кримський шлях двинув. Розуму я з роду не позичав ні в кого. Обернув сак так свої гроші — вернув ся в осени до дому з паровицею соли. Тут уже й дівчата годі мені гультая присьпівувати; вже в мене свій двір, своя хата. Одружив ся я, поняв собі дівчину господарську: не погордували мною люди хороші — віддали з гарним віном. От уже ми й живемо, вже в нас і дітки; добрі люди нас знають. Тільки все мене кортить, як би ще пару воликів придбати. Думаю: Господи! ти мене закрив від людського ока, закрий мене ще раз! нехай я буду господарем, як і всі люди. — Іноді й серед поля стану, молю ся, голосно серед поля слово здійму до Бога — аж сумно мені стане, і наче хто ззаду в мене всьміхаєть ся. Довго я так наважувався, далі знов у серці сьміливість така, відвага така... зноз не бою ся нічого на сьвіті. Добув ще пару коний під чужим селом, продав — ні гадки. Що-ж бидумали? З того часу так мене й тягне ледаче діло, так і трушусь, як зобачу де без нагляду коний попутаних. Покрепивсь іще рік — іще раз пішов на здобич. Погодив мені Бог і на сей раз. Почав я вже розживати ся. Вже люди на мене чудно поглядають, і на серці часами в мене дуже погано. Було молю ся Богови: не карай мене Боже, за мої гріхи, ні на мені самому, ні на дітях! І вже працюю було на господарстві, не жалуючи сили. Люди й бачать, що я тверезий і трудящий і нікого в селі волосом не

чіпаю, та мені вже так здаєть ся, наче вони мене не так щиро витають і чогось пильно мені в очі дивлять ся. Вже в мене старший хлопчик підпарубочим виріс. Сьвітлицю напротив старої хати я собі вибудував, і все мені йде в руку: чи бжолі, чи худоба — у всьому Бог мені приспоряє, а проте наймиліш було мені крадене. Держусь, держусь, було, тай потягну що-небудь у чужих селах. Було иноді сам віддаси старцеві сорочку, чуже рамя з тину знімаєш; душу тобі тягне, як розминеш ся не занявши. І вже так був рознадив ся на чуже добро, що крадені коні у мене у загороді по два, три дні перестоюють, поки збуду на ярмарку. Нічого не боюсь: то мені сьвято, то мені Великдень, як що вкраду.

Дідусь мій, титар, аж хрестить ся, таке слухаючи. Тут і мо лодиця вже подає вечеряти, і син увійшов з надверу, до столу сїдає; ще один син, молодик, з поля пригнав ся. Не соромить ся дід і при сімї свою оповідь оповідати, що вже я дуже здивуває ся. Скільки сьвітла я бачив, а таке вперше на віку мені трапилось.

— Добродію — кажу, — як же ваша господиня, як ваші діти?

— Господиня моя, каже, царство їй небесне, все то знала і діти знали — так що-ж? своє рідне, своя кров. Було плачучи покійна Настя просить: »Чоловіченьку, голубчику, покинь ти сю ледачу ваду, себе пожалуй, нас пожалуй, людий посором ся. Вже мені парчевого очіпка надіти страшно; вже остановлю ся я в церкві по самому заду; сьвічку постановити мені сором і лю дям у очі глянути бою ся. — Що-ж би ви думали? Заприсягну перед нею, образ здійму і поцілую, а піду в дорогу — не втерплю: хоч стригунця приведу, хоч плахтину привезу, ніби купив на ярмарку. Настя було й пізнає від разу, що надівана плахти на, у піч було вкине і голосом голосить. І в мене самого серце зание, а без кражі нема мені жити на сьвітї. Далі вже син почає за мною назирцем ходити, не пускає мене без себе з двору. Було в ночі не сплю, піджидаю поки не поснуть усі, скраднуюсь, то він: »А куди се ви, тату!« Я й ляжу. Прошусь було в його, як дитина, що мені ніщо не миле на сьвітї, тільки й мого, як де з далека хистю засягнути. Так то вже мені Бог дав, що й розум

в мене відняло й сором, і зовсім як пропащений чоловік зробив ся. Ото-ж уже таюсь і перед сином, наче мені й байдуже: діло роблю, ходжу до церкви раз у раз. Угамував ся син, став мені попуск попускати. Вже-ж я й посивів, і внуків діждав ся, хвалити Бога; то й думає — нехай здоровий буде — син, що я вже схаменував ся й на свою сімю зглянув ся. А в мене думка давно засіла, страшна думка — церкву свою обікрасти.

Тут уже й сам злодій перехрестив ся, і всі ми, скільки нас не сиділо за вечерею, усі охрестили ся. Зробилась тиша велика. Тільки каганчик тріскає.

— Тим я, каже, й досі до церкви вчашав, щоб роздивитись і зміркувати, як те діло вчнити. Вже й Бога не прошу, щоб мені поміг, щоб оборонив мене і закрити від людського ока. Вибрав я таку ніч, як не було старшого сина в господі. Крикнули другі півні, я вже й на цвинтари. Якось мені й ніяко по могилах ступати; батьки, дядьки, діди мої лежать — і вже мені привиджуєть ся, що вони під тими піддашами ходять. Волосвяне та, на лихо мені, сторожі захропли під дзвіницею. Живі люди — не страшно мерців. Зараз та окаянна сьміливість мене взяла: підважив у церкві двері, виставив. Просто до громадської скарбоні, до церковної скриньки. Та іще стара Терещиха кубки срібні на схованку в церкву віддала, — все те я знав, де й як лежить. Набрив повну торбу. Місяць у церкву крізь ґрати зазирає; щось ніби шамкає, стукає поза престолом, — схоплять мене дріжаки, та й знов байдуже. На образи не дивлю ся, в землю потупивсь, вийшов із церкви... де тобі вийшов? вискочив! Думка була двері до одвірків притулити, — страшно, на зад страшно обернутись. Утечем через могилки до фіртки. Холодна роса з дерева мене обсіпала; мов щось мене держить за плечі, мов хто за ноги хапає; біжу я і осліп. Вже відбіг геть то далеко — і не знаю, де я. У перше з роду з дороги збив ся. Став, озирнув ся... та се-ж я серед могилок, на цвинтари коло церкви! Місяць підбивсь у гору, крізь липину старий гонтовий дах сьвітом своїм мережить, у вікна бє; з вікон хтось визирає. Кинувсь я з цвинтара, аж фірткою брязнув; до Бунякового гайка, до байрака, в село поспішаю: там уже в мене й ямка готова,

щоб свій скарб прикопати. Так біжу, так біжу Вже за селом;
глянь — незнакома дорога, та й зовсім нема дороги: мокра ро-

Кинувсь я з цвинтаря, аж фірткою брязнув.

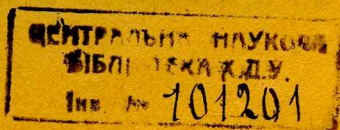
сяна трава в мене під ногами. Озирнувся навкруги — знов я коло церкви! У вікні люди якісь мені всьміхають ся. Тихо, тихо якась пташка під кришою стогне, мов чия душа плаче. А сторожі хропуть під дзвіницею. На що їм стерегти, де сам Бог стереже?... Знов я бігти, знов я втікати; піт з мене так і верне; ноги вже підо мною трусять ся. І так я, люди добрі, бігав навкру-

ги церкви до самого світу. Сонечко вже по даховому красним світом грає, череда озиваєть ся; прокинулись сторожі, дивлять ся церква відчинена, а я з мішком на плечах по росі бігаю, стежку навкруги церкви вибив. Зійшли ся люди, попа покликали. Я й признав ся, що оттак і так, панове громадо, тепер я в вашій воли. Ну, піп тут зараз крикнув на атамана, щоб подав залізне путо, щоб мене зараз до станового відвезли; а старі громадські люди, порадившись між себе, кажуть: »Що-ж нам, панотче, за користь, як ми сього чоловіка запроторимо туди, де козам роги правлять? Хіба то нам слава? А лучше ми от що вчинимо. Ось відченить, хлопці, від дзвонів віжки, дамо йому зараз прочухана та накинемо на його братську покуту: нехай три роки приймає до себе всякого подорожнього, страннього, нехай даремне всякого прочанина й захожого й проїжджаючого контентує, і щоб ніхто поки живе він на світі, иньше його не звав ні на ім'я ні на прізвище, як злодій«. — Отто-ж мене вибили серед громади тими віжками від дзвонів та й пустили. Як минуло три роки моєї покути, я й кажу громаді: »Що-ж, панове громадо! уже нехай буде ваша ласка: зоставте мене, поки снаги моєї паламарювати та й проїжджаючих селян нехай до мене висилають, щоб я уже один за все село ними турбував ся. — Громада, спасибі їй, на те зізволила. Отсе вже я охотою паламарюю в церкві, странных приймаю, як гостей, і звуть мене люди на все село злодієм.

Сказавши, низько нам обом уклонив ся, а ми йому вклонили ся низько.

От вам, панове добродіство, оповідь, котру своїми ушами чув, а чоловіка того я своїми очами бачив. І тепер поїдьте в село Гаківницю, то й тепер ще й знайдете той двір на ріжку коло царини, з величленною вербою, а напротив тої верби друга нахилилась — і в село наче крізь зелені ворота в'їдете. Вже вмер Дмитро Гарбуз, що звали його злодієм, а він Гарбуз із діда й прадіда. Сина його не звуть злодієнком, крий Боже! Усі поважають, бо чоловік хороший і странных по батьківськи залюбки приймає.

Ну, а в вас, панове, у горідах, що б з такого чоловіка зробили?

РУСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ ЛИСТІВНИК

З залученням звірів різних урядових писем, прямих почтових правил етикет (товариських приписів) щоденного життя, контрактів, оголошень, векслів (нотів), правних приписів то до видавання векслів, приповідок і діалектів *варічів*¹ руських англійських і т. п.

А Отсей підручник є призначений особливо до ужитку Українців в Канаді і Сполучених Державах Північної Америки, застосований до потреб і умовин їх життя. Того рода листівник є конечно потрібний для Українців в кореспонденції (писання листів в Англіїцями і на відворот). Уложив М. В. Ясенівський, 288 сторін. Ціна одного примірника 75 ц.

В оправі коштів \$1.00

ПОРАДНИК ДЛЯ ЗАЛЮБЛЕНИХ

або як писати любовні листи і поучення як поводитись в часі кохання, з додатком любовних віршів, промов, та желань на шлюб. Ціна 35 ц.

ЛЮБОВНІ КАРТКИ з красними українськими любовними віршами, 12 штук 50 ц., 25 штук \$1.00.

ПРОМОВИ І ДЕКЛЯМАЦІЇ на хрестинах, заручинах і весілю. Ціна одного примірника 10 ц.

Буквар для українських шкіл 25

Читанка для публічних шкіл, ч. II. 39

Методична грамати́ка української мови 40

Історія біблійна, з образками	50
-------------------------------------	----

Пишіть по катальог книжок на адресу:

Ruska Knyharnia

848-854 Main Street

Winnipeg, Canada

Бібліотека

„Канадийского Фермера“.

Канадийський Фермар найстарша газета в Канаді котру читає приблизно 15-000 людей видає ряд гарних книжок для ширеня просьвіти і науки серед наших поселенців і видає що місяця 2 або 3 книжки. Дотепер вийшли:

Ч. 1).	Наука і Ціль Житя.....	10ц
Ч. 2).	Національні Відносини в Бельгії. — Богдан Хмельницький в Галичині.....	15ц
Ч. 3).	Що Кождий Фермер Повинен Знати. — Практичний Підручник для кожного фермера.....	25ц
Ч. 4).	Семен Палій Герой Українського Народу. — Побіда Хмельницького під Збаражем.....	10ц
Ч. 5).	У зарані Слави. — Оповідання з життя українських князів. — Ціна.....	15ц
Ч. 6).	Борба Світів. — Фантастична повість.....	40ц
Ч. 7).	Маруся. — Присвячує ся Анні Григорійній Квітці.....	25ц
Ч. 8).	В Неділю Рано Зіле Копала. — О. Кобилянська.....	75ц
Ч. 9.	Як жив Український народ.....	15ц
Ч. 10.	Природна метода лічення.....	15ц
Ч. 11.	Наука про народне господарство.....	60ц
Ч. 12.	Герой капіталу.....	30ц
Ч. 13.	Дві могили.....	10ц

Канадийські Оповідання. — Збірка гарних оповідань з канадийського життя. — А. Новак..... 15ц

КОЖДИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН ЧИТАТИ

„Канадийский Фермер“

Є се найстарша, і найбільша, національна, популярно-просьвітна й політична часопись для всіх верств Українського Народу, а виходить у Вінніпегу кожного тижня в п'ятницю.

ХТО ЩЕ НЕ ЧИТАВ

„Канадийского Фермера“

НЕХАЙ ЗАПРЕНУМЕРУЄ ЙОГО СОБІ ВИСИЛАЮЧИ
ЛИШ \$2.00, НА АДРЕСУ:

CANADIAN FARMER

P. O. Box 3656 St. B. Winnipeg

А буде отримувати часопись через цілий рік.

Про полові справи.

Книжочка лікарська котру кождий повинен перечитати і навчитися деякого пожиточного для свого життя. — Ця книжка кождому придатна. — Ціна..... 30ц

Порадник Лікарський. — Ціна..... 20ц

З Життя Первісного Чоловіка і Сучасних Дикунів. — В. Лупкевич. — Переклада Олена Охримович-Залізнякова. — З 23 рисунками в тексті.

Вже сам заголовок книжки каже сподівати ся, що говорить ся там про дуже цікаві річі, бо і хтож не цікавий знати, як жили наші прародичі або й теперішні дикі люди, про яких такі дава кождий чує ще в дитинстві. Книжочка поділена на тринадцять розділів, а в кождім з них говорить ся про якусь иншу сторону життя наших поселенців або теперішних дикунів. До кождого розділу додано кілька образків, які пояснюють ще ліпше то, що написано. — Ціна 25ц

Житє. — Написав Гнат Хоткевич.

Книжочка не велика, написана однак дуже цікаво і легко. — Що таке житє? Питанє легке а так трудно на него відповісти. А прецінь нема місця на землі, де би не було ніякого житя. Чи підете на далеку північ, в царство вічних снігів та ледів, чи до згорілих під сонцем пустинь полудня, де на тисячі миль нема каналі води, чи підіймете ся на високі, найвищі на землі гори, чи спустите ся на яку тільки можливо глибину — всюда знайдете житє. — Питанє: що таке житє? — Ціна..... 15ц

Поміж Землею а Небом. — Написав Микола Чайковський. Автор приступно розвідує про найважнійший здобуток людського розуму, про завойованє людиною воздуха. На вступі дає загальні відносини про літанє взагалі: длячого одні сотворіня літають а другі ні, про воздух і воздушні тіла, як літають птиці, різні роди приладів до літання. В кінці говорить про балони і літаки себто машини до літання. Численні ілюстрації улегшують зрозуміне прочитаного. — Ціна..... 10ц
Важнійші Права Канади. — Зібрані для українських фермерів і робітників. — Ціна..... 35ц

RUSKA KNYHARNIA
848-850 Main St. Winnipeg, Man.

КНИЖКИ ПРО ТЕПЕРІШНУ ВЕЛИКУ СВІТОВУ ВІЙНУ

і книжки про війни з часів давніших

ВЖЕ ВИЙШЛА З ДРУКУ НОВА КНИЖКА. - Г. Ф. СЕМЕШКО.
«В ЧАСИ ВІЙНИ»

(Хроніка з життя засланців на Сибірі в часі цієї страшної війни).
Книжка видана накладом Української Федерації Соціалістичної
Партії в Америці, містить 96 сторін друку, ілюстрована багато
малюнками. — Ціна..... 40ц
Велика Революція на Острові Питкнейрн. — Ціна..... 10ц
Як Болгари здобули собі свободу. — Ціна..... 15ц
Провидіне Боже все Чуває. — Інтересне оповідане з часів На-
полеонської війни сто літ тому назад. — Ціна..... 25ц

НОВІ КНИЖКИ.

З ТЕРЕНІВ ВЕЛИКИХ ВОЄН

І

РОСИЙСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ.

Збірка начерків із життя теперішнього війська і життя козаків;
кровавих боїв нинішніх днів і днів минувшини.

ХОЧЕТЕ ЗНАТИ

Причини і початки революції в Росії; арештованія міністрів;
як бувший цар Николай Романов зрезигнував і як випускали
людей з в'язниць. — Не пожалуйте 50 ц., а ми вишлемо вам сю
величезну книжку на 160 сторін з багатою образками.

З РОКІВ ВІЙНИ.

Сатиричні Ілюстрації з Європейської Війни. — Оповідання,
Відомості і Інформації про Український Нарід, про старий
край і Америку. — 150 образків. — Ціна..... 30ц

АТЛАСИ І МАПИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.

Восніні мапи Європи з королями і з статистикою війська.. 25ц
Найновіший Атлас, обнімає мапи цілого світа, гарно оправ-
лений. — Ціна \$1.50
Великий Ілюстрований Атлас, кождому потрібний під нинішню
пору. — Ціна \$3.00
Кишенковий Атлас Цілого Світа. — Ціна..... 30ц
Кишенкові мапи всіх степів і територій Злучених Держав. —
Кождий степт на окремій картці. При замовленю треба подати
якого степту мапу вам вислати. — Ціна одної мапи..... 25ц

НОВІ КНИЖКИ

Як Чоловік Зійшов на Пана. — Інтересне оповідане В. Будзи-
новського. — Ціна..... 50ц
Перли Шумки та Вигадки. — Зложив Л. Лопатинський... \$1.00
Оповідання. — О. Стероженко..... 15ц
Оповідання. — П. Куліш..... 15ц

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА Х.Д.У.

Ім'я, №

